
Dziś albo nigdy. Wielka wojna i polskie dążenia niepodległościowe

W 100. rocznicę wybuchu I wojny światowej Archiwum Narodowe w Krakowie we współpracy z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych i przy udziale Gminy Miejskiej Kraków przygotowało wystawę „Dziś albo nigdy. Wielka wojna i polskie dążenia niepodległościowe” przedstawiającą obraz wydarzeń, który zapoczątkował w Europie i świecie głębokie przemiany mające wiele konsekwencji, w tym działania przynoszące Polsce niepodległość .

Wystawa plenerowa prezentowana na placu Szczepańskim w Krakowie w dniach 25 lipca – 18 sierpnia 2014 r. nawiązuje do wydarzeń sprzed 1914 r. Zasadnicza jej część rozpoczyna się od narastania konfliktu i jest opowieścią o kilku aspektach Wielkiej Wojny.

Część pierwsza – wojenne sprawy – dotyczy głównie osób powołanych do służby wojskowej oraz konsekwencji, jakie niesła im wojna, od mobilizacji, poprzez wyposażenie, szpitale, obozy jenieckie, a często i groby wojenne.

Pejzaże wojenne to część druga wystawy, będąca opowieścią o wojnie z perspektywy społeczeństwa polskiego, zaangażowanego w organizację pomocy dla cierpiących nędzę i głód żołnierzy oraz ludność cywilną, ograniczanej w swych prawach przez zmieniające się władze okupacyjne. Ukazuje ruinę, jaką stawały się obszary, przez które przetaczał się front.

Część trzecia – w drodze do niepodległej – poświęcona jest polskim dążeniom niepodległościowym, od okresu, w którym powstawały organizacje paramilitarne, włączone następnie w szeregi Legionów Polskich, przez piękną kartę legionową w walkach o wolność, zaangażowanie się rodaków na emigracji w działania na rzecz pomocy Polakom i powstania państwa, aż po stworzenie podwalin pod demokratyczne organy władzy w niepodległym państwie.

Tematem czwartej części wystawy są zmiany mentalności polskiego społeczeństwa – jego ewolucja od postawy lojalistycznej do patriotycznej. W poszukiwaniu tożsamości narodowej Polaków pomocne okazały się organizowane obchody wielkich wydarzeń historycznych czy upamiętniające bohaterów narodowych, związanych z działaniami niepodległościowymi.

Ostatnia część wystawy prezentowana od 5 do 18 sierpnia 2014 r. w kameralnej przestrzeni głównej siedziby Archiwum Narodowego w Krakowie przy ul. Siennej 16 to opowieści wojenne, historie pisane życiem zwykłego człowieka: młodych żołnierzy, których korespondencja z bliskimi zachowała się do naszych czasów, panny z dobrego domu wspierającej żmudną pracą działania legionistów, czy też opowieść z drugiej strony frontu o asie niemieckiego lotnictwa „Czerwonym Baronie”. Część tę zamyka obraz rzeczywistości wojennej widzianej okiem satyryka.

W siedzibie Archiwum wyeksponowane zostaną również oryginalne odznaczenia wojskowe i medale okolicznościowe z lat 1914–1920, pochodzące ze zbiorów prywatnych.

Dokumenty wykorzystane do przygotowania prezentacji pochodzą z archiwów państwowych oraz z Muzeum Polskiego w Chicago.

Poniżej prezentujemy wybór materiałów archiwalnych zapraszając do zwiedzenia wystawy.

